

Ψυχολογική Ανάπτυξη.

Στην αρχή το ερώτημα που διατύπωναν οι φιλόσοφοι ήταν αν ή φύση ή το περιβάλλον παίζουν τον καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του ατόμου.

Ο John Locke υποστήριζε ότι το παιδί είναι μια άγραφη πλάκα πάνω στην οποία εγγράφονται οι εμπειρίες του ατόμου. Οι γνώσεις προέρχονται αποκλειστικά από τις αισθήσεις.

Η θεωρία του Δαρβίνου οδήγησε πολλούς ερευνητές να δώσουν έμφαση την κληρονομικότητα.

Η άνοδος του συμπεριφορισμού οδήγησε στην άποψη ότι η ανθρώπινη φύση είναι εντελώς εύπλαστη.

Σήμερα οι περισσότεροι ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι τόσο η φύση όσο και η ανατροφή παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του ατόμου.

Τα γενετικά προσδιορισμένα χαρακτηριστικά εκφράζονται μέσα από τη διαδικασία της **ωρίμανσης**: μια έμφυτη διαδικασία ανάπτυξης και αλλαγής που είναι σχετικά ανεξάρτητη από εξωτερικά ερεθίσματα.

Η ωρίμανση του ατόμου μπορεί να διαταραχθεί από ορισμένους περιβαλλοντικούς παράγοντες όταν το βρέφος βρίσκεται στο ενδομήτριο περιβάλλον.

Η κινητική ανάπτυξη επίσης δείχνει την αλληλεπίδραση γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων.

Η ομιλία αναπτύσσεται όταν το άτομο είναι νευρολογικά έτοιμο να μιλήσει. Περιβαλλοντικοί παράγοντες όμως μπορεί να επιταχύνουν την πρώτη ομιλία.

Ορισμένοι ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι η ανθρώπινη ανάπτυξη επιτελείται σε στάδια. Αυτό συνεπάγεται ότι:

1. Η συμπεριφορά σε ένα στάδιο οργανώνεται γύρω από ένα κυρίαρχο θέμα ή ένα συνεκτικό σύνολο χαρακτηριστικών.
2. Η συμπεριφορά σε ένα στάδιο είναι ποιοτικά διαφορετική από προηγούμενα ή επόμενα στάδια.
3. Όλα τα παιδιά διέρχονται από τα ίδια στάδια με την ίδια σειρά.

Κρίσιμες περιόδους στην ανάπτυξη του ανθρώπου είναι περίοδοι χρονικές στις οποίες συμβαίνουν συγκεκριμένα γεγονότα προκειμένου να υπάρξει ομαλή ανάπτυξη.

Όσον αφορά την ψυχολογική ανάπτυξη η ύπαρξη κρίσιμων περιόδων είναι λιγότερο εδραιωμένη. Υποστηρίζεται ότι υπάρχουν ευαίσθητες περίοδοι, περίοδοι που είναι καλύτερες δυνατές για ένα συγκεκριμένο είδος ανάπτυξης.

Οι ικανότητες του νεογέννητου.

Όραση: Το νεογέννητο δεν έχει μεγάλη οπτική οξύτητα. Αρχίζουν και βλέπουν όπως ένας ενήλικας μετά την ηλικία των 2 ετών.

Τα νεογέννητα εξετάζουν το κόσμο γύρω τους συστηματικά. Έλκονται κυρίως από περιοχές με μεγάλη αντίθεση όπως οι άκρες των αντικειμένων.

Οι έρευνες έδειξαν ότι τα βρέφη δεν έχουν μια έμφυτη τάση να κοιτούν πρόσωπα αλλά έλκονται από απλά γεωμετρικά σχήματα όπως καμπύλες, γραμμές κ.α.

Ακοή: Τα νεογέννητα ξαφνιάζονται με τους δυνατούς ήχους και προσπαθούν να εστιάσουν στην πηγή τους.

Στους 4 μήνες τα βρέφη απλώνουν τα χέρια προς την πηγή του ήχου μέσα στο σκοτάδι και στους 6 μήνες αρχίζει να έχει μια έντονη ανταπόκριση σε ήχους που συνδέονται με οπτικά ερεθίσματα.

Τα νεογέννητα μπορούν να ξεχωρίζουν μεταξύ παρόμοιων ήχων και ξεχωρίζουν την ανθρώπινη φωνή.

Γεύση και όσφρηση: σύντομα μετά τη γέννηση τους τα παιδιά μπορούν να ξεχωρίσουν διαφορετικές γεύσεις. Προτιμούν τα γλυκά υγρά από τα αλμυρά.

Τα παιδιά μπορούν να ξεχωρίσουν διαφορετικές μυρωδιές και προτιμούν τις γλυκές από τις δυσάρεστες μυρωδιές.

Από μικρά τα παιδιά αρχίζουν και έχουν ένα είδος μνήμης. Ακόμη και πριν τη γέννηση τους θυμούνται εντυπώσεις.

Γνωστική ανάπτυξη στην παιδική ηλικία.

Ο Jean Piaget ήταν από τους πρώτους που εξέτασαν τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Ο Piaget έδωσε έμφαση στην αλληλεπίδραση μεταξύ των ικανοτήτων του παιδιού που ωριμάζαν φυσιολογικά και του περιβάλλοντος.

Αντιμετώπιζε τα παιδιά ως επιστήμονες που εξερευνούν το περιβάλλον τους κάνοντας πειράματα, αλληλεπιδρώντας με το περιβάλλον τους.

Τα αποτελέσματα των πειραμάτων ήταν η δημιουργία σχημάτων, θεωριών για το πως λειτουργεί ο φυσικός και ο κοινωνικός κόσμος.

Όταν το παιδί συναντήσει ένα καινούργιο αντικείμενο ή γεγονός προσπαθεί να το **αφομοιώσει**, να το εντάξει δηλαδή σε ένα υπάρχον σχήμα. Αν δεν μπορεί να το εντάξει τότε θα τροποποιήσει το σχήμα (**συμμόρφωση**).

Ο Piaget πίστευε ότι η γνωστική ανάπτυξη των παιδιών περνά μέσα από στάδια.

1ο στάδιο. Αισθητηριοκινητική περίοδος. Στο στάδιο αυτό το παιδί αρχίζει να ξεχωρίζει τον εαυτό του από τα αντικείμενα και αρχίζει να ενεργεί με πρόθεση. Στο στάδιο αυτό κατακτά την έννοια της μονιμότητας του αντικειμένου.

2ο στάδιο. Προενεργητική νόηση. Μαθαίνει να χρησιμοποιεί τη γλώσσα και να αναπαριστά τα αντικείμενα με εικόνες και λέξεις. Η σκέψη εξακολουθεί να είναι εγωκεντρική. Ταξινομεί τα αντικείμενα βάση ενός μόνο χαρακτηριστικού.

3ο στάδιο. Ενεργητική νόηση. Μπορεί να σκεφτεί λογικά σε σχέση με αντικείμενα και γεγονότα. Επιτυγχάνει τη διατήρηση του αριθμού, του βάρους, και του όγκου.

4ο στάδιο. Τυπικής νόηση. Μπορεί να σκεφτεί λογικά αφηρημένες προτάσεις και να δοκιμάσει συστηματικά υποθέσεις. Απασχολείται με υποθετικά, μελλοντικά προβλήματα.

Ο Piaget φαίνεται ότι υποτίμησε τις ικανότητες των παιδιών γιατί κάποιες από τις δοκιμασίες που εφηύρε απαιτούσαν περισσότερες από μια ικανότητες.

Επίσης έχει βρεθεί ότι συγκεκριμένες πολιτισμικές πρακτικές και το σχολείο μπορεί να επηρεάσουν τις επιδόσεις των παιδιών στις δοκιμασίες.

Οι προσεγγίσεις της επεξεργασίας των πληροφοριών υποστηρίζουν ότι οι ξεχωριστές δεξιότητες αναπτύσσονται συνεχώς και ομαλά και όχι σε μια σειρά ξεχωριστών σταδίων.

Άλλοι αναπτυξιακοί ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι τα παιδιά και οι ενήλικες έχουν την ίδια ικανότητα γνωστικών διεργασιών αλλά οι ενήλικές έχουν μεγαλύτερη βάση δεδομένων.

Υπάρχουν προσεγγίσεις που υποστηρίζουν ότι τα παιδιά που έρχονται στον κόσμο ουσιαστικά μαθαίνουν τα δεδομένα του πολιτισμού τους μέσα από το πολιτισμικό πλαίσιο.

Ο Vygotsky υποστήριζε ότι τα παιδιά αναπτύσσουν κατανόηση και δεξιότητες μέσω ενός είδους μαθητείας, όπου άτομα που ξέρουν περισσότερα από εμάς μας καθοδηγούν.

Ο Vygotsky διέκρινε δύο επίπεδα νοητικής ανάπτυξης: το πραγματικό που εκφράζει την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, και το δυνητικό που αναφέρεται στο είδος επίλυσης προβλημάτων που μπορεί να λύσει ένα παιδί με την καθοδήγηση ενός ενήλικα.

Υποστήριζε ότι η γλώσσα παίζει σημαντικό ρόλο στη νοητική ανάπτυξη του παιδιού. Οι ενήλικες χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να καθοδηγήσουν τα παιδιά.

Μετά τα παιδιά με τη γλώσσα τα ίδια μαθαίνουν να καθοδηγούν τη δράση τους
(ιδιωτικός λόγος).

Η ανάπτυξη της ηθικής κρίσης των παιδιών.

Ο Lawrence Kohlberg διαμόρφωσε μια θεωρία για την ηθική ανάπτυξη των παιδιών, η οποία υποστήριζε την ύπαρξη σταδίων.

Προσπάθησε να εξακριβώσει κατά πόσο υπάρχουν οικουμενικά στάδια στην ανάπτυξη της ηθικής σκέψης παρουσιάζοντας στα παιδιά ηθικά διλήμματα με τη μορφή ιστοριών.

Διέκρινε τρία επίπεδα τα οποία είχαν από 2 στάδια το καθένα.

Το πρώτο επίπεδο είναι της προσυμβατικής ηθικής. Στο πρώτο στάδιο το παιδί υπακούει σε κανόνες για να αποφύγει τη τιμωρία. Στο δεύτερο στάδιο το παιδί συμμορφώνεται για να εξασφαλίσει την αμοιβή.

Το δεύτερο επίπεδο είναι της συμβατικής σκέψης. Στο τρίτο στάδιο υπάρχει προσανατολισμός στο «καλό παιδί» (συμμορφώνεται για να αποφύγει την αποδοκιμασία των άλλων).

Στο τέταρτο στάδιο υπάρχει προσανατολισμός στην εξουσία. Το παιδί υπακούει στην εξουσία.

Το τρίτο επίπεδο είναι της μετασυμβατικής ηθικής. Στο πέμπτο στάδιο υπάρχει το «κοινωνικό συμβόλαιο». Το παιδί ακολουθεί κανόνες που έχουν συμφωνηθεί από «κοινού».

Στο έκτο στάδιο υπάρχει δεοντολογικός προσανατολισμός στις αρχές. Το παιδί ακολουθεί ηθικούς κανόνες που επέλεξε το ίδιο.

Η θεωρία του έχει κατακριθεί γιατί δε λαμβάνει υπόψη της πολιτισμικούς παράγοντες αλλά και τις διαφορές των φύλων.

Προσωπικότητα και κοινωνική ανάπτυξη.

Οι έρευνες έδειξαν ότι πολλές διαφορές στην ιδιοσυγκρασία είναι έμφυτες και η σχέση μεταξύ βρεφών και γονιών είναι αμφίδρομη.

Η σταθερότητα ή όχι της ιδιοσυγκρασίας εξαρτάται από το ταίριασμα των κληρονομικών χαρακτηριστικών και του περιβάλλοντος.

Τα βρέφη αρχίζουν να χαμογελούν σε μικρή ηλικία και αυτό οδηγεί σε ενίσχυση των γονιών.

Στον 3-4ο μήνα τα βρέφη αναγνωρίζουν οικεία πρόσωπα αλλά ανέχονται και τους ξένους.

Στον 7-8ο μήνα παρουσιάζεται ένα φαινόμενο γνωστό ως ο φόβος του ξένου. Στα παιδιά που εμφανίζεται ο φόβος κορυφώνεται από το 8ο μήνα ως το τέλος του πρώτου έτους.

Δύο παράγοντες που συντελούν στην εξάλειψη του φόβου προς τον ξένο είναι η αύξηση της χωρητικότητας της μνήμης του παιδιού και η αύξηση της αυτονομίας του.

Ο όρος δεσμός αναφέρεται στην τάση του παιδιού να αναζητά τη γειτνίαση συγκεκριμένων ανθρώπων και να αισθάνεται ασφαλέστερο όταν είναι παρόντες.

Οι θεωρίες που υποστήριζαν ότι αυτό οφείλεται στο ότι τα πρόσωπα αυτά δίνουν τροφή στα μωρά δε φαίνεται να ευσταθεί.

Ο Bowlby εξέτασε την ανάπτυξη του δεσμού και απέδειξε ότι η αδυναμία του παιδιού να σχηματίσει ασφαλή δεσμό στα πρώτα χρόνια της ζωής του σχετίζεται με την αδυναμία να αναπτύξει στενές προσωπικές σχέσεις στην ενήλικη ζωή.

Οι έρευνες έδειξαν ότι υπάρχουν τρία είδη δεσμού: Ο ασφαλής, ο ανασφαλής τύπου αποφυγής και ο ανασφαλής τύπου αμφιθυμίας.

Ο δεσμός φαίνεται να παραμένει σταθερός και σε μετέπειτα στάδια της ζωής του ατόμου.

Ταυτότητα και τυποποίηση του φύλου.

Ο όρος **ταυτότητα του φύλου** αναφέρεται στην πεποίθηση του ατόμου ότι είναι αγόρι ή κορίτσι.

Ο όρος **τυποποίηση του φύλου** παραπέμπει στην απόκτηση της συμπεριφοράς και των χαρακτηριστικών που ένας πολιτισμός θεωρεί ότι προσδιορίζουν το φύλο του ατόμου.

Το ερώτημα που τίθεται είναι αν κάτι τέτοιο αποτελεί «φυσική» εξέλιξη ή αποτελεί μια πολιτισμικά εκμαθημένη συμπεριφορά.

Η ψυχαναλυτική θεωρία υποστηρίζει ότι η ταυτότητα του φύλου αποκτιέται γύρω στα 3 χρόνια της ηλικίας του παιδιού κατά το φαλλικό στάδιο με την επίλυση του Οιδιπόδειου συμπλέγματος στους άνδρες και του συνδρόμου της Ηλέκτρας στα κορίτσια.

Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης υποστηρίζει ότι οι τιμωρίες και οι αμοιβές που δέχονται τα παιδιά για την κατάλληλη ή την ακατάλληλη ως προς το φύλο συμπεριφορά, είναι αυτές που οδηγούν στην ταυτότητα του φύλου.

Δύο προβλήματα σχετικά με τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης. 1: θεωρεί τα παιδιά ως παθητικούς δέκτες των αντιδράσεων των γονέων. 2: στην ηλικία των 4 και των 9 τα παιδιά είναι πιο ελαστικά στην επιλογή επαγγέλματος βάση του φύλου από ότι στις ενδιάμεσες ηλικίες.

Η θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης. Η ταυτότητα του φύλου αναπτύσσεται αργά ανάμεσα στην ηλικία των 2 έως 7 ετών σύμφωνα με τις αρχές του προενεργητικού σταδίου της νοητικής ανάπτυξης.

Η θεωρία των σχημάτων του φύλου. Το παιδί είναι ενεργός φορέας της δικής του κοινωνικοποίησης. Τα παιδιά αποκτούν την τυποποιημένη ως προς το φύλο συμπεριφορά γιατί το φύλο είναι κεντρικό σημείο γύρω από το οποίο ο πολιτισμός τους επιλέγει να οργανώνει την άποψη του για την πραγματικότητα.